

Україна у фокусі

7 – 13 квітня

2014 року

ЗМІСТ

I. Огляд політичних подій за тиждень.....	3
II. Аналітична довідка.....	5
СЕПАРАТИЗМ НА СХОДІ УКРАЇНИ: РОСІЯ ПРОДОВЖУЄ НАСТУП.....	5

I. Огляд політичних подій за тиждень

7
квітня

У Донецьку проросійські демонстранти адміністративні будівлі й оголосили про створення так званої «незалежної Донецької республіки». Вони також ухвалили рішення про входження до складу Російської Федерації. Сепаратисти хочуть провести референдум до 11 травня про визнання нової республіки. За схожим сценарієм в неділю розгорталася подія у Харкові та Луганську, де також відбулися захоплення урядових будівель.

8
квітня

Парламент ухвалив закон про люстрацію суддів. Відповідне рішення підтримали 234 народних депутати. Цей законопроект визначає правові та організаційні засади проведення спеціальної перевірки суддів судів загальної юрисдикції. На думку авторів, він дасть змогу відновити довіру до судової влади в Україні, здійснити справжню, а не формальну люстрацію суддівського корпусу, запобігши проявам корупції в системі судової влади.

Екс-регіонали на чолі з народним депутатом і кандидатом у президенти Сергієм Тігіпком утворили нову депутатську групу. Заявивши про вихід з Партії регіонів і фракції Партії регіонів у Верховній Раді, вони об'єдналися в групу, опозиційну до чинної влади.

Сепаратисти в Донецьку передумали створювати Донецьку народну республіку. Про це йдеться в повідомленні Комітету патріотичних сил Донбасу від імені Народних зборів Донецької області. Як зазначають у комітеті, таке рішення було ухвалено у зв'язку з тим, що до Комітету надходили численні звернення громадян із заявами про їхню незгоду зі створенням Донецької республіки й оголошенням про її приєднання до сусідньої держави, а також із проведенням референдуму без відповідної нормативної бази.

Правоохоронці звільнили Харківську ОДА, заарештувавши близько 60 учасників недільного захоплення.

9
квітня

Протестувальники в Луганську зажадали від влади провести референдум з питання федералізації України.

У штабі Петра Порошенка вважають, що Юлія Тимошенко повинна зняти свою кандидатуру на користь «єднання українського народу». Про це заявив керівник центрального виборчого штабу Порошенка Віталій Ковальчук. Він мотивував цю пропозицію тим, що в Порошенка «найбільший рейтинг» згідно з соціологічними опитуваннями. Ковальчук також зазначив, якщо Тимошенко зголоситься розглядати таку позицію, то між Порошенком і Тимошенко відбудуться певні перемовини з цього приводу.

Президент Росії Володимир Путін повідомив, що з наступного місяця українці отримують газу стільки, за скільки заплатять у поточному. Він заявив, що

Москва не має наміру «закривати» газ для України, проте змушена переходити на авансові платежі.

Народного депутата і кандидата в президента Олега Царьова побили і закидали яйцями в Миколаєві. З вигуками "Пішов геть, фашист російський!" на нього кинулись люди, коли він приїхав у лікарню швидкої допомоги, аби провідати прихильників Путіна, що постраждали під час знесення наметового містечка біля пам'ятника Героям-ольшанцям.

10
квітня

Парламентська асамблея Ради Європи позбавила Росію права голосу до кінця року через анексію Криму. За відповідний документ, підготовлений австрійським представником Штефаном Шеннахом, проголосували 145 депутатів, проти – 21.

У Києві горів офіс Комуністичної партії України, який був тривалий час захоплений активістами Майдану і лише сьогодні звільнений. Під час пожежі згоріли кілька кімнат. І хоч причина займання поки що невідома, лідер комуністів Петро Симененко вже вислови підозру у підпалі «Правому сектору» та «Свободі».

Віктор Янукович та його команда «відмили» 77,2 млрд грн. На сайті Державної служби фінансового моніторингу України повідомляється, що за результатами розслідування фактів відмивання грошей, одержаних від корупційних дій екс-президента України, колишнього уряду і пов'язаних з ними осіб, у березні поточного року Держслужба направила до правоохоронних органів 126 матеріалів на суму 77,2 млрд грн.

11
квітня

Україна готує позов до Стокгольмського арбітражного суду щодо скасування угоди між «Нафтогазом України» та «Газпромом» від 2009 року. Про це повідомив міністр енергетики та вугільної промисловості Юрій Продан з трибуни парламенту.

Протестувальники в Луганську повторили вимоги своїх донецьких колег щодо проведення референдуму з приєднання до Росії.

Уряд поверне владу територіальним громадам – у міста та села. Про це у Донецьку заявив віце-прем'єр-міністр України – міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства Володимир Гройсман. Обговорюючи питання браку ресурсів на розвиток регіонів, у тому числі східних, він сказав, що відповідь має дати реформа місцевого самоврядування і територіальної організації влади, яку вже найближчим часом планує впровадити уряд і яка зробить громади головними суб'єктами управління в країні, наділеними власним ресурсом.

У Москві заявили, що приєднання південно-східної частини України до Росії суперечить базовим інтересам самої Росії. Про це в ефірі програми "Недільний вечір з Володимиром Соловйовим" на телеканалі Росія 1 заявив міністр закордонних справ Сергій Лавров.

12
квітня

У кількох містах Донецької області – зокрема Слов'янську, Краматорську, Єнакієво – з'явилися російські військові без розпізнавальних знаків. Підтримані незначною кількістю місцевих жителів, вони захопили місцеві відділення міліції та будівлі міськради.

13
квітня

Міністр внутрішніх справ України Арсен заявив про початок антитерористичної операції в Слов'янську Донецької області. Він повідомив, що ті, хто захопив райвідділ міліції в Слов'янську, відкрили вогонь на ураження. У результаті проведення антитерористичної операції є вбиті і поранені з обох боків – українських силовиків та сепаратистів.

Якщо Київ застосує силу проти повсталих на південному сході України, Росія не братиме участі у чотиристоронній зустрічі Росії, США, України та ЄС у Женеві, присвяченій українському питанню. Про це повідомили в МЗС Росії за підсумками переговорів глави відомства Сергія Лаврова і держсекретаря США Джона Керрі. У свою чергу, Джон Керрі закликав Росію прибрати свої війська зі Сходу України, зазначивши, що тамтешні виступи протестувальників є результатом підбурювання і прямого втручання російської сторони.

II. Аналітична довідка

СЕПАРАТИЗМ НА СХОДІ УКРАЇНИ: РОСІЯ ПРОДОВЖУЄ НАСТУП

У неділю 6 квітня учасники проросійських мітингів захопили приміщення Харківської та Донецької обласних державних адміністрацій (ОДА) і Луганського управління Служби безпеки України (СБУ). 7 квітня протестувальники в Донецьку проголосили створення Донецької республіки, висунули вимогу провести місцевий референдум щодо входження до складу Росії та пригрозили запросити російські війська, якщо українська влада проігнорує їх. 8 квітня правоохоронці звільнили Харківську ОДА, заарештувавши при цьому близько 60 учасників недільного захоплення. 12 квітня в кількох містах Донецької області з'явилися російські військові без розпізнавальних знаків, які захопили місцеві відділення міліції. Центральна влада у відповідь оголосила про проведення антитерористичної операції.

Хто і чому захопив адміністративні будівлі в містах на Сході України? Чи загрожує Україні подальший розкол?

Активізація протестних акцій із сепаратистськими гаслами в містах Східної України наступила після періоду відносного затишшя, коли нова українська влада, здавалося,

вже взяла контроль над цими регіонами. Очевидно, що, як і раніше, недільні акції були інспіровані російськими спецслужбами, які не полишають

надії розхитати територіальну цілісність України. Втім, на відміну від окупації Криму, діяти в східних регіонах України їм доводиться обережніше, зважаючи і на суттєво меншу підтримку сепаратистських ідей серед місцевого населення, і на загрозу посилення міжнародних санкцій проти Росії в разі подальших кроків із втручання у внутрішню політику України. «Російський» слід у захопленні адмінбудівель на Сході України став очевидним, коли їхні учасники один за одним висунули вимоги за сценарієм, аналогічним до кримського: проголошення незалежності, місцевий референдум і – за потреби – запрошення російський військ для контролю за його проведенням.

Донедавна ключова відмінність нової ситуації полягала у відсутності російських військ у цих регіонах, які стали головним інструментом відокремлення Криму від України. Їх поява стала свідченням, з одного боку, низького порогу чутливості Володимира Путін до запроваджених міжнародних санкцій щодо Росії і, з іншого боку, непрофесійної роботи українських силових структур, які не змогли винести правильні уроки зі втрати Криму та запобігти інфільтрації ворожої армії. Втім, видається, що у випадку Донецької – і, можливо, Луганської – області Росія не наважиться піти на пряму анексію, намагаючись натомість перетворити цей регіон у друге Придністров'я з невизнаним місцевим керівництвом, яке буде повністю підконтрольне Москві. Союзниками Кремля у цьому можуть стати представники місцевих еліт з Партії регіонів, які вже намагаються використовувати сепаратистські акції для шантажу

центральної влади, передусім Рінат Ахметов і Олександр Єфремов.

Зрозуміло, що в протестних акціях і захопленнях будівель у Донецьку та Луганську брали участь не лише представники сусідньої держави, а й місцеві громадяни. Однак одразу кілька важливих факторів не дозволяють назвати ці події справжнім народним протестом. По-перше, кількість їх учасників протягом цього часу була дуже невеликою і не перевищувала 2 тисяч осіб. Зрештою, цьому є цілком логічне пояснення: у двох регіонах Донбасу лише 18% громадян прагнуть від'єднатися від України¹ і приєднатися до іншої держави, тоді як для більшості сепаратизм є неприйнятним явищем. По-друге, невдоволення тих донецчан і луганчан, які зараз протестують у центрах своїх міст, навряд чи зумовлено конкретними діями нової влади, яка мала у своєму розпорядженні лише півтора місяці, а має інше потужне підґрунтя – невдоволення власним соціально-економічним становищем, яке створювалося не один рік і руками різних політичних еліт. По-третє, протестні акції досі не змогли висунути обґрунтованих вимог до влади, які б не виходили за межі легального поля і могли би стати предметом осмислених переговорів між конфліктуючими сторонами.

За такої ситуації поведінка влади має бути достатньо збалансованою, аби, з одного боку, припинити сепаратистські провокації в Донецьку й Луганську а, з іншого – не спровокувати подальшого відчуження жителів південно-

¹ Дані опитування, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» та фірмою «Юкрейніан соціолоджі сервіс» з 16 по 30 березня 2014 р.

східних областей. Для цього доцільним було б розробити окремі стратегії щодо двох категорій учасників заворушень: місцевих жителів, які прийшли висловити свій протест, і озброєних осіб, які утримують під контролем адмінбудівлі. Дії щодо першої категорії мають бути спрямовані на жителів південних і східних областей у цілому, передусім тих, хто досі не сприймає перемогу Майдану й нову владу. Вони, вочевидь, мають полягати у розробці та втіленні конкретних планів децентралізації влади, яка би призвела до перерозподілу повноважень і фінансів на користь місцевих громад і органів місцевого самоврядування. Подібна реформа вже давно назріла і повинна не лише підвищити рівень участі пересічних громадян в управлінні справами своїх регіонів, а й нівелювати антагоністичні настрої жителів Півдня і Сходу до центральної влади. Крім того, слід суттєво посилювати інформаційну кампанію, спрямовану на переконування жителів східних і південних областей у необхідності основних політик, які здійснюються на центральному рівні. Це стосується

насамперед соціально-економічної політики, але також і особливо чутливих для громадян цих регіонів – мовної та зовнішньої.

З іншого боку, взаємодія з озброєними учасниками захоплень і місцевими найманцями, і російськими військовими – повинна мати на меті їх нейтралізацію. На відміну від ситуації в Криму, коли українська влада робила все, аби не допустити кровопролиття та заручитися максимальною підтримкою міжнародної спільноти, ситуація на Донбасі потребує рішучих і негайних дій. З одного боку, повторне потурання російським військовим може мати катастрофічні наслідки для цілісності української держави та загрожує повною втратою контролю центральної влади над регіонами. З іншого боку, підтримка України міжнародним товариством вже достатньо висока, аби українська влада могла спиратися на неї, даючи відсіч російським окупантам. Найближчі дні мають дати відповідь на запитання, чи зумів Київ за час, що минув з анексії Криму, підготуватися до спроб повторити подібний сценарій в інших регіонах.

Висновки

Таким чином, захоплення стало черговою акцією, спровокованою та організованою російськими спецслужбами і частково підтриманою місцевими жителями. При цьому новий сценарій Росії полягатиме радше у створенні підконтрольних собі квазідержав з маріонетковими урядами, аніж повноцінній анексії. За наявних умов українська влада в короткостроковій перспективі зобов'язана вдатися до акцій з нейтралізації російських окупантів, а в довгостроковій – розпочати реформу децентралізації та проводити активну інформаційну кампанію на Сході країни.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна

Марія Золкіна

Юлія Ільчук

Олексій Сидорчук

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук
